

УДК 614.885(477.83/.86)"1943/1944"

**Діяльність підпільного
Українського Червоного Хреста
в лавах УПА на території Галичини
в 1943–1944 рр.**

О. В. Олійник

аспірант

ORCID: 0000-0001-5612-7236

oleg93hist@meta.ua

*Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
Україна, 76018*

Анотація. *Мета* статті – дослідити процес створення та функціонування підпільного Українського Червоного Хреста (далі – УЧХ) в період 1943–1944 рр. у Галичині. *Методологічною основою* дослідження є загальнонаукові принципи об'єктивності, всебічності та історизму. В роботі використовується логічні, проблемно-хронологічні та порівняльні методи. *Основні результати та висновки.* Діяльності Українського Червоного Хреста в період 1943–1944 рр. на території Галичини були характерні свої регіональні особливості, які полегшували або створювали більш сприятливі

умови для функціонування цієї організації. Вагому роль відігравало місцеве населення у підтримці роботи цієї структури – надання ліків, продуктів харчування та грошей. Діяльність УЧХ в цей період стала важливим етапом червонохресного руху на території Галичини в першій половині XX ст. Підпільний Червоний Хрест розглянуто як організацію, що стала спадкоємицею гуманітарних спільнот подібного типу, які функціонували на означеній території у попередні роки, зокрема відділу УЧХ у Львові, створеного в червні 1941 року. Важливим фактором, що сприяв роботі організації, була активність лікарського середовища, що проявлялась у сприянні діяльності цієї структури з боку відомих медиків та випускників медичних вищих навчальних закладів. Близько 39 % студентів медично-природничих фахових курсів (МПФК) у Львові в 1943–1944 рр. співпрацювали в осередках УЧХ. Вагома кількість представників різних національностей свідчить про значущу роль організації і поза межами українського національного середовища. *Тип статті:* емпірична.

Ключові слова: Українська Повстанська Армія; шпиталь; медичні курси.

Надійшла до редколегії 19.05.2019

Прорецензована 23.06.2019

Рекомендована до друку 29.07.2019

Universum Historiae et Archeologiae
The Universe of History and Archeology

Універсум історії та археології
Универсум истории и археологии

ISSN 2664-9950 (Print)

2019. Vol. 2(27). Issue 1, pp. 139–147

doi 10.15421/26190111

<http://www.uha.dp.ua>

УДК 614.885(477.83/.86)"1943/1944"

Деятельность подпольного Украинского Красного Креста в рядах УПА на территории Галичины в 1943-1944 гг.

О. В. Олейник

аспирант

ORCID: 0000-0001-5612-7236

oleg93hist@meta.ua

*Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника,
ул. Шевченко, 57, г. Ивано-Франковск,
Украина, 76018*

Аннотация. *Цель статьи* – исследование процесса создания и функционирования подпольного Украинского Красного Креста (далее – УКК) в период 1943-1944 гг. в Галичине. *Методологической основой* исследования являются общенаучные принципы объективности, всесторонности и историзма. В работе используется логические, проблемно-хронологический и сравнительный методы. *Основные результаты и выводы.* Для деятельности Украинского Красного Креста в период 1943–1944 гг. на территории Галичины были свойственны региональные особенности, которые

создавали благоприятные условия для функционирования данной организации. Весомую роль сыграло местное население в поддержке работы этой структуры – предоставление лекарств, продуктов питания и денег. Деятельность УКК в данный период стала важным этапом краснокрестного движения на территории Галичины в первой половине XX в. Подпольный Красный Крест рассмотрен как организация, которая стала наследницей гуманитарных сообществ подобного типа, функционировавших на указанной территории в предыдущие годы, в частности отдела УКК во Львове, созданного в июне 1941 года. Важным фактором, способствовавшим работе организации была активность врачебного сообщества, проявлявшаяся в содействии деятельности данной структуры со стороны известных медиков и выпускников медицинских высших учебных заведений. Около 39 % студентов медико-естественных профессиональных курсов (МЕФК) во Львове в 1943–1944 гг. сотрудничали в ячейках УКК. Наличие достаточно большого количества представителей других национальностей свидетельствует о значимой роли организации и вне украинской национальной среды. *Тип статьи:* эмпирическая.

Ключевые слова: Украинская Повстанческая Армия; госпиталь; медицинские курсы.

Поступила в редколлегию 19.05.2019

Прорецензирована 23.06.2019

Рекомендована в печать 29.07.2019

LCC D629.U6

Activities of the underground Ukrainian Red Cross in the UIA ranks on the territory of Galicia in 1943-1944

O. V. Oliynyk

postgraduate student

ORCID: 0000-0001-5612-7236

oleg93hist@meta.ua

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
57 Shevchenko Street, Ivano-Frankivsk,
Ukraine, 76018*

Abstract. *The purpose* of the article is to study the process of creation and functioning of the underground Ukrainian Red Cross, its interaction with the local population during the period 1943-1944 in Galicia under the conditions of the Nazi occupation. *The methodological basis* of the research is the general scientific principles of objectivity, comprehensiveness and historicism. The work uses logical, problem-chronological and comparative methods. *Scientific novelty.* The article attempts to analyze the structure, territorial division and management structure, and the main directions of activity of this organization within the limits of Galicia, as one separate region. *Practical meaning.* The study of the activities of this organization is an important element for understanding the principles of the work of the underground Ukrainian Red Cross as a component of the red cross movement on the territory of Galicia in the first half of the twentieth century. *Main results and conclusion.* The article deals with the activities of the Ukrainian Red Cross in the ranks of the Ukrainian Insurgent Army on the territory of Galicia during the period of the Nazi occupation. The aggregate of factors that influenced the underground activity of the Ukrainian Red Cross was highlighted. In particular, the regional features that caused certain differences in the work of the Red Cross on this territory in comparison with other areas of

UIA activity were investigated. The structure, territorial division and management structure of this organization are described within the limits of one separate region – Galicia. The main directions of the work of the Underground Red Cross are considered. The peculiarities of provision of medical care, the organization of hospitals and the problem of the training of medical personnel in the conditions of the underground are analyzed. The main ways of material and technical support of the Ukrainian Red Cross are highlighted. The role of the local population and the medical community of Galicia in providing the Red Cross with medications, medicinal plants and the necessary inventory is revealed. The author of the study concludes that for the activities of the Ukrainian Red Cross during the period 1943-1944 on the territory of Galicia were characterized by their regional features that facilitated or created more favorable conditions for the functioning of this organization. It should be noted separately that the role of the local population in supporting the work of this structure – the provision of medicines, food and money. In general, the author evaluates the activity of UHF in this period as an important stage of the red-circular movement in the territory of Galicia in the first half of the twentieth century. The Underground Red Cross is regarded as an organization that has become the successor of humanitarian communities of the same type that functioned in the specified territory in previous years, in particular the URC department in Lviv, established in June 1941. One of the important factors contributing to the work of this organization was the activity of the medical environment, which manifested itself in promoting the activities of this structure by well-known doctors and graduates of medical higher education institutions. Among them, in particular – Iryna Babonyak – "Nina", Ivan Shvak – Shul, Bogdan Yanogo – Kruk – "Meleodia". *Type of article:* empirical.

Keywords: Ukrainian Insurgent Army; Hospital; Medical Courses.

Received 19.05.2019

Reviewed 23.06.2019

Accepted 29.07.2019

Постановка проблеми. Одним із важливих етапів розвитку червонохресного руху на території Галичини в першій половині XX ст. є діяльність підпільного Червоного Хреста в лавах УПА. Саме в умовах нацистської окупації та активного ведення партизанської боротьби постає потреба в медичній та гуманітарній роботі з повстанцями і мирним населенням. В цьому контексті окремої уваги заслуговує робота Українського Червоного Хреста (далі – УЧХ) в 1943–1944 рр. на теренах Галичини, де умови для його діяльності дещо відрізнялись від інших регіонів.

Історіографія. Цій проблематиці присвячений цілий ряд праць українських науковців. Проте, слід відзначити, що всі вони висвітлюють роботу Українського Червоного Хреста не на землях цього регіону, а на всій території діяльності загонів УПА. Серед них варто виділити статті М. А. Срібної «Підпільний Український Червоний Хрест у загонах Української Повстанської Армії в роки Другої світової війни» (Срібна, М. А., 2011), Л. В. Ковалю «Медична служба Української Повстанської Армії» (Коваль, Л. В., 2006) та Г. Стародубець «Організація медико-санітарної служби у повстанському запіллі (другої половини 1943–1944 рр.)» (Стародубець, Г., 2005). Багато уваги цьому питанню надає Л. Онишко у своїх роботах, присвячених діяльності очільниць УЧХ – К. Зарицької і Г. Дидик: «Катерина Зарицька (з нагоди 90-річчя з дня народження)» (Онишко, Л., 2005), «Галина Дидик – учасниця визвольних змагань 1940-х років» (Онишко, Л., 2009). Структура, керівний склад та засади діяльності Українського Червоного Хреста також фрагментарно зачіпаються у працях присвячених участі жінок у національно-визвольному русі. Зокрема, це статті Т. Антонової «Жінка та її «мирні», «напівмирні» й «воєнні» ролі в боротьбі ОУН і УПА» (Антонова Т., 2007), О. Пустомітенко «Жінки у підпіллі ОУН(Б) у роки німецько-радянської війни та у повоєнний час» (Пустомітенко, О., 2014), О. Петрович «Жінки в лавах підпільних структур: процес входження, напрями та форми діяльності, ставлення чоловічої більшості» (Петрович, О., 2014).

Метою статті є висвітлення функціонування червонохресного руху в зазначений період, дослідження його структури, принципів роботи та особливостей взаємодії з місцевим населенням і іншими структурними одиницями українського національно-визвольного руху.

Результати дослідження. Під тиском репресій з боку німецької окупаційної влади відділ УЧХ у Львові (створений у червні 1941 року, за ініціативою українських лікарів) припиняє своє існування. Після цього український червонохрес-

ний рух продовжує свою діяльність в підпіллі. Першою головою підпільного Червоного Хреста стала Катерина Зарицька (Ріпецький, М., 1992, с. 9). На початку листопада 1943 р. К. Зарицьку ввели до складу Галицького крайового проводу ОУН і призначили референтом УЧХ. Організуючи УЧХ, вона створила структуру та чітку систему розподілу обов'язків (Онишко, Л., 2005). Найвищою структурною ланкою Українського Червоного Хреста виступав крайовий провід, якому підпорядковувалися обласні, кожному з обласних – окружний, окружному – повітові проводи, яким, у свою чергу, підпорядковувалися районні. Так, Львівському крайовому проводу підпорядковувались Львівський, Станіславський, Дрогобицький і Тернопільський проводи. При кожному з обласних проводів діяла референтура УЧХ, яку очолював обласний референт УЧХ. Керувала Львівською референтурою УЧХ Ірина Козак («Лада»), Тернопільською – Галина Дидик («Анна»), Дрогобицькою – «Модеста» (Стародубець, Г., 2005, с. 200), Станіславською з початку 1944 р. – Юлія Ганущак («Галичанка»), замінивши на цій посаді Артемізію Галицьку («Мотрю»), яка відбула на Буковину (Гавришко, М., 2015), а Перемиською – Віра Лемеха («Рогніда») (Онишко, Л., 2007, с. 144).

На кожному зі вказаних структурних рівнів УЧХ мав чотири окремі відділи: організаційний, відділ медичної служби, фармацевтичний, харитативний. Кожен відділ підпорядковувався відповідному референту на своєму рівні. Районний – повітовому, повітовий – окружному, окружний – обласному, а обласний референт звітував про проведену роботу в терені крайовому провіднику УЧХ (Онишко, Л., 2008, с. 229).

Робота підпільного Червоного Хреста регламентувалась «Правильником УЧХ», підписаним комендантом (найімовірніше, Катериною Зарицькою) (Онишко, Л. В., 2006, с. 14). Зокрема, обласному референту, щоб контролювати роботу підопічних, доводилося долати сотні кілометрів. До його обов'язків входило також щомісячне звітування. На засіданнях обласних референтів УЧХ, які проводила Катерина Зарицька, кожен доповідав про ситуацію в терені, про труднощі, які доводиться долати, а також про те, на що потрібно звернути особливу увагу. Така практика дозволяла швидко й оперативно реагувати на зміни в краї. З іншого боку, це було продиктовано необхідністю контролювати роботу референтів, адже постійно відчувався брак надійних людей (Онишко, Л., 2009, с. 229).

Найголовніше завдання УЧХ полягало в організації санітарних пунктів у селах, віддалених від головних доріг, військових та поліцейних

об'єктів. У таких селах влаштовували підпільну лікарню в придатному для цього приміщенні. З метою конспірації лікарня час від часу змінювала своє місцезнаходження. При окружних проходах працювали референти, які займалися організацією таких «шпиталиків». До куреня УПА скеровували навчених санітарок, які надавали допомогу пораненим. На території кожного району діяли 2-3 «шпиталики», які обслуговував спеціально підібраний медичний персонал. До кожного санітарного пункту прикріплювалася санітарка, здебільшого фахова, і дві помічниці – місцеві жительки. Практикувалося облаштування лікарень у лісах. Так, на території Тростянецького лісу (Тернопільщина) в спеціально обладнаних бункерах функціонувало п'ять санітарних пунктів (Онишко, Л., 2004).

Враховуючи загрозу викриття і відповідно проблеми з транспортуванням великої кількості поранених, наявність значної кількості лікарів, що опікувалися станом охорони здоров'я місцевого населення та відмінність політики окупаційної адміністрації у Дистрикті «Галичина», командування УПА, керівники Санітарної служби та УЧХ, скорегували діяльність медично-санітарної системи УПА на території Галичини. Замість розбудовувати широку мережу УЧХ, з більшими польовими шпиталами включно, як це початково практикувалось на Волині, влаштовувались «шпитальки» та санітарні пункти менших розмірів (Ріпецький, М., ред., 1992, с. 12).

Такі доволі невеликі лікарні, до прикладу, були організовані на горі Хрещатій (Лемківщина) та в селах Більчому Золотому і Монастирку на Тернопільщині (Ганіткевич, Я., 2004, с. 145).

Типовий шпиталь УЧХ (санітарну криївку) будували в землі, на 6–15 ліжок, з кухнею і канцелярією. Своїм зовнішнім виглядом околиця не мала давати жодних ознак ворогові, що десь близько знаходиться шпиталь. В околицях криївки не мало бути трісок з дощок, рештків глини, витоптаного місця тощо.

Крім того, чоловіча мережа зобов'язувалася збудувати для санпункту три спеціальні криївки: 1) окрему для хворих, яка складалася з двох: великої й малої, що сполучалися між собою тунелем; 2) запасну на випадок демаскування; 3) малу криївку для тяжкохворих, яка мала бути теплою, добре провітрюваною, з окремими потаємними входом та виходом (Срібна, М. А., 2011).

Далеко не завжди існувала можливість доправити пораненого на стаціонарне лікування до «шпиталика» (чи то через його власний критичний стан, чи то через загрозу арешту). В такому випадку хворого вояка доводилося утримувати та лікувати у приватній садибі (безпосередньо в

оселі, на стриху, у господарській споруді чи у спеціально обладнаній міні-криївці). Догляд за пораненим ускладнювався тим, що медсестра й лікар, маючи навідувати його, наражали таким чином не лише його, але й господарів оселі на ризик репресій влади в разі викриття (Кісь, О., 2009, с. 101–125). В санітарних вказівках містився ряд порад, як правильно організовувати медичну допомогу в підпільних умовах. Так, наприклад, хати для підпільних потреб треба було вибирати серед тих родин, де немає малих дітей і в яких всі члени сім'ї живуть у згоді між собою, мовчазні, не скупі. Хата повинна була бути на краю села, або, якщо в середині, то так, щоб підхід був прихований, а сусіди не цікаві. Не добре було підбирати хату, де є гарна дівчина чи вдова. Називати села чи прізвища іншого не можна було, бо господарі тоді могли подумати, що ви і про них розкажете іншим людям (Срібна, М. А., 2011). Щоб убезпечити шпиталь від викриття, при «поступленні» та «виписці» хворому зав'язували очі, аби, потрапивши в полон, він не міг виказати місце розташування шпиталю (В'ятрович, В., Забілий, Р., Дерев'яний, І. та Содаль, П., 2011, с. 109).

В Галичині, як і на всіх теренах діяльності УПА, досить актуальною була проблема забезпечення шпиталів УЧХ фаховим медичним персоналом. Для підготовки працівників санітарних служб проводився вишкіл. Умовами для зарахування на курси були відповідний рівень освіти (принаймні 6 класів) і відданість справі. На території Галичині, зокрема, були організовані медичні курси: для студентів медицини (с. Сільце Бережанського р-ну Тернопільщини), медичних сестер (с. Кульчиці на Самбірщині, в Чорному Лісі, с. Труханів на Сколівщині, с. Лушки Долинського р-ну на Івано-Франківщині), санітарів (с. Волосянка, с. Славсько Сколівського р-ну, с. Космач) (Коваль, Л. В., 2006). Медичні курси проводили також на Миколаївщині (с. Довголуки, с. Рудники), біля Болехова (с. Луковиці), на Стрийщині курси медсестер проводив Тадей Андрий Плюгавка (Онишко, Л., 2007, с. 142). Зокрема, він навчав надавати першу й невідкладну допомогу при пораненнях та нещасних випадках учасниць курсів організованих в квітні 1944 р. в селі Кам'янка біля Сколе. Їх відвідувало 20 дівчат із навколишніх сіл. Організацією курсів та ідеологічним вишколом займалася «Мотря», провідниця жіночої мережі ОУН (Ріпецький, М., 2001, с. 83). Другі курси проводились в Славську в горах. Їх проходило понад 20 дівчат курсанток – в основному дівчата з гірських сіл. Треті курси медсестер проводилися в липні 1944 р. в с. Грабівці (Кравець, А., 2010, с. 80).

У квітні 1944 р. також було започатковано курси для санітарок у містечку Добромилі. Марія Боднарєнко-Ріпєцька, яка їх проходила, зазначає: «Наш медично-санітарний курс відбувався напівлегально під фірмою Українського Допомогового Комітету. Справжньою організаторкою курсу була жіноча мережа ОУН. Плянувала вишколи Наталка Козакєвич («Сіра») та Марійка Яріш». Викладачами були лікарі Добромилської лічниці Кушнір і Мовчан (Ріпєцький, М., 1992, с. 285–286).

На Тернопільщині впродовж 1944 р. стараннями обласної референтури УЧХ під керівництвом Галини Дидик були організовані медичні курси, на яких готували медичних сестер і санітарів для підпільної сітки ОУН та підрозділів УПА (Волянєук, С., 2012, с. 59). Зокрема, у березні 1944 р. Г. Дидик організувала курси медсестер у с. Романівка поблизу Тернополя. За рекомендацією керівника місцевого окружного проводу ОУН «Богдана» та референтки УЧХ того району вчительки Дубар («Лискавка») курси проходило 15-17 слухачів (Онишко, Л., 2007, с. 142). Основи санітарної служби, поруч з іншими предметами, також викладали у старшинських школах, де працювали висококваліфіковані лікарі. Зокрема, у школі «Олені» викладачами санітарної служби були лікарі Максимович і «Кум» (Коваль, Л. В., 2006).

За словами референта УЧХ Львова та Львівщини Анни Стецько, яка в основному працювала у вишкільному відділі, «на медично-санітарних курсах вчилися 15-16 дівчат, переважно свідомих, готових з посвятию нести допомогу хворим та пораненим воякам УПА. В програму курсів входили теоретичні й практичні заняття. Ми подавали коротко елементарні дані про анатомію людини, особисту гігієну, мікроби, асептику й антисептику. Дещо докладніше навчали про рани, травми, перев'язки, а також про мобілізацію кінцівок, транспортування поранених, зупинення кровотечі. Коли учасниці курсів були вже більш-менш підготовлені, увечері додатково проводилися ще й загально-освітні вишколи. В таких містечках, як Яворів і Городок, дівчата отримали в переважній більшості повну або неповну середню освіту, і тому для таких курсанток я готувала складнішу програму вишколу» (Ріпєцький, М., 2001, с. 74).

Серед повстанських лікарів було дуже багато євреїв, урятованих повстанцями від німецьких репресій, зокрема, Антін Кольман («Вугляр») – хірург зі Львова та Семуель Науман – власник приватної лікарні у м. Стрий (В'ятрович, В., Забілий, Р., Дерев'яний, І. та Содаль, П., 2011, с. 109). Викладачами на курсах медсестер,

організованих Г. Дидик в с. Романівка, також були чоловік і жінка єврейської національності (Онишко, Л., 2007, с. 142).

Проведення таких курсів давало певний позитивний результат. На території Львівської області станом на 10 лютого 1944 р. в тільки одному з районів налічувалося 35, а в іншому – 24 досвідчені санітарки (Онишко, Л., 2007, с. 142). З УЧХ також часто співпрацювали студенти медичних вищих навчальних закладів (Ірина Бабуняк – «Ніна», Ілля Обєришин, Ярослав Мартинєць, Богдан Коваль, Петро Городник, Любомир Полюга) (Коваль, Л. В., 2006). За встановлєними біографічними даними, з 217 студентів медично-природничих фахових курсів (МПФК) у Львові значна частина студентів (близько 39 %), зокрема 15 студентів-фармацевтів, у 1943–1944 рр., співпрацювали з осередками УЧХ (Федушак, А. Л., 2012). Серед них і Лев Василик, який у червні 1944 р. перебуваючи в с. Тур'я Велика, здійснював розподіл медикаментів між шпиталями у с. Угринів і с. Гринівка, а в липні 1944 р. працював фармацевтом у шпиталю в с. Грабівка (Протокол допиту..., 1944). Проте брак медпрацівників відчувався постійно. Впроваджені підпільним керівництвом заходи лише частково змогли задовольнити потреби УПА у кваліфікованих медичних кадрах.

Санітарну працю при відділах УПА виконували спершу лікарі. Згодом, внаслідок втрат, число їх зменшилось, і тоді місце лікарів зайняли санітари. Тільки при курєні був курінний лікар. Найнижчою санітарною ланкою при відділі УПА був чотовий санітар. В обсяг праці чотового санітара входила перша допомога пораненим з його чоти і опіка над ними до часу переведення їх на збірний пункт цього відділу після бою (Срібна, М. А., 2011). Окрім ран, це були інфекційні хвороби, короста та обмороження. При виникненні інфекційних захворювань негайно робився лікарський або санітарський огляд і хворих ізолювали до шпиталів.

Ліки, як і продукти харчування, добувалися з допомогою місцевого населення та підпільної мережі ОУН. Широко застосовувалися народні методи лікування (Голяченко, О. та Ганіткевич, Я., 2004, с. 208). Щоб доцільно використати лікарські рослини, санітар одержував конспект Б. Мєльодії «Зєла та їх пристосування», що надавав вицерпну інформацію про способи збирання, зберігання та використання лікарських рослин (Коваль, Л. В., 2006). Кваліфіковані фармацевти готували терєнових санітарів, для яких викладали предмет «Лікувальні зєла». Слухачі докладно вивчали методи збирання цілющих трав, їх сушіння,

магазинування і вживання. Кінцеві іспити приймали лікарі та фармацевти за підручниками доктора Ю. Липи «Зела та їх застосування» і «Ліки під ногами». Роботу фармацевтів контролювали обласні аптекарі. Збирання лікарських трав починалося ранньою весною і тривало до осені. Засушене зілля фасували в окремі торбинки і відсиляли на пункти призначення, де переробляли на ліки (Онишко, Л., 2007, с. 140).

В цілому джерела забезпечення УЧХ в Галичині були досить різноманітні. Це було майно радянського Червоного Хреста та медичних установ м. Львова, медичні інструменти та ліки, закуплені через підпільну мережу ОУН; медичне майно, яке зберегло населення після пересування фронтів (Коваль, Л. В., 2006). Досить значними були і добровільні пожертви на користь УЧХ. Як відзначив у своїх спогадах курінний лікар УПА Богдан Мельодія-Крук: «Тільки в самому Львові весною 1944 р. закуплено різними способами, за активної допомоги українських студентів медицини та лікарів, ліки на півтора мільйона польських злотих. Крім того, боївки ОУН виконували «налеті» на ворожі санітарні пункти та конфісковували ліки і приладдя, деколи відділи УПА здобували на ворогові значну кількість ліків. Теж треба відмітити численні пожертви ідейних українців – лікарів і аптекарів, які добровільно віддавали ліки та перев'язочний матеріал «на фонд УЧХ-УПА»» (Мельодія-Крук, Б., 1957, с. 77).

Член ОУН Микола Батіг описує сміливу акцію, здійснену у Львові 1943 р. Із львівської аптеки № 18, на тодішній вулиці Казимирівській (нині Городецька) у білий день на очах усіх, а також й німецьких патрулів, вивезено медприладдя та медикаменти до села Підмонастир на Бібреччині і передано в розпорядження військових підрозділів УПА (Коваль, Л. В., 2006).

До спектра завдань УЧХ, крім надання медичної допомоги, входила пропагандистська та агітаційна робота серед персоналу, а також населення, що було залучене до діяльності УЧХ. Важливим аспектом діяльності УЧХ було визначено допомогу сім'ям загиблих повстанців (Петрович, О. Ю., 2014)]. Крім того, Червоний Хрест опікувався біженцями, що проходили через територію Галичини. Референт УЧХ Львова та Львівщини Анна Стецько зазначає: «У 1943–44-их роках до Львова почали приходити втікачі зі Східної України, які з наближенням фронту виїжджали через Львів на захід, втікаючи від більшовиків. Була то наша інтелектуальна еліта: науковці, письменники, мистці. Людям старшого покоління важко було адаптуватися в новому середовищі».

Ними заопікувався Допомоговий Комітет і наше підпілля – Харитативна служба УЧХ. ... Моїм завданням було діставати їм харчі та допомагати залагоджувати різні справи. Гроші на харчі виділяла Харитативна служба УЧХ. Опікувалася я ними кілька тижнів, аж до їхнього виїзду зі Львова» (Ріпецький, М., 2001, с. 77–78).

Висновки. Отже, діяльність Українського Червоного Хреста в Галичині впродовж 1943–1944 рр. була важливим елементом функціонування українського руху опору на цій території, в зв'язку з чим червонохресні установи користувалися значною підтримкою місцевого населення. Незважаючи на складні умови роботи в підпіллі, впродовж нацистської окупації Українському Червоному Хресту в Галичині загалом вдавалось вирішувати проблеми у забезпеченні медикаментами, інвентарем та фаховим персоналом. Саме завдяки цьому він зміг організувати надання медичної допомоги повстанцям і місцевому населенню.

Бібліографічні посилання

Антонова, Т., 2007. Жінка та її «мирні», «напівмирні» й «воєнні» ролі в боротьбі ОУН і УПА. В: В'ятрович, В., відп. ред., 2007. *Український визвольний рух*. Львів, зб. 9, с. 138–147.

В'ятрович, В., Забілий, Р., Дерев'яний, І. та Содаль, П., 2011. *Українська Повстанська Армія. Історія нескорених*. 3-тє вид. Львів: Центр досліджень визвольного руху.

Воляннюк, С., упоряд., 2012. *Воєнна округа УПА «Лисоня». 1943–1952. Документи і матеріали*. В: Сохань, П. та Потічний, П. Й., ред-ри, 2012. *Літопис Української Повстанської Армії. Нова серія*. Київ; Торонто, т. 20.

Гавришко, М., 2015. Лицарка Бронзового Хреста заслуги УПА: до 100-річчя з дня народження Юлії Ганущак. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, спец. вип. 2, с. 314–321.

Ганіткевич, Я. В., 2004. *Історія української медицини в датах та іменах*. Львів: НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського.

Голяченко, О. та Ганіткевич, Я., 2004. *Історія медицини*. Тернопіль: Лілея, 2004. 248 с.

Кісь, О., 2009. Жіночий досвід участі у національно-визвольних змаганнях на західноукраїнських землях у 1940-50-х рр. *Схід-Захід*. Історико-культурологічний збірник. Харків, вип. 13-14, с. 101–125.

Коваль, Л. В., 2006. Медична служба Української Повстанської Армії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, № 572, с. 69–74.

Кравець, А., 2010. Медики у визвольних змаганнях українського народу (від Українського Червоного Хреста до Служби Здоров'я УПА). Львів: Галицька видавнича спілка.

Мельодія-Крук, Б., 1957. Праця УЧХ в Українській Повстанській Армії. В: *УПА в світлі документів з боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу 1942–1950 рр.* Збірка документів. Б.м Видання Закордонних частин організації українських націоналістів, ч. 1.

Онишко, Л. В., 2006. *Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі (30-і – 40-і рр. ХХ ст.)*. Авторефер. дис.... канд. іст. наук. Львів.

Онишко, Л., 2004. Роль жінки в українському національно-визвольному русі середини ХХ століття. *Український визвольний рух*. Львів, зб. 3, с. 30–38.

Онишко, Л., 2005. Катерина Зарицька (з нагоди 90-річчя з дня народження). *Визвольний шлях*. Суспільно-політичний, науковий та літературний місячник, кн. 3 (684), с. 98–108.

Онишко, Л., 2007. «Нам сонце всміхалось крізь ржавії грати». В: Потічний, П. Й., ред., 2007. *Катерина Зарицька в українському національному русі*. Львів; Торонто: Літопис УПА.

Онишко, Л., 2009. Галина Дидик – учасниця визвольних змагань 1940-х років. В: Галенко О. І., упоряд., 2009. *Спадщина Омеляна Прицака і сучасні гуманітарні науки*. Матеріали міжнародної наукової конференції, Київ, 28-30 травня 2008 р. Київ: Аратта, с. 221–233. Доступно: <<http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7538>>.

Петрович, О. Ю., 2014. Жінки в лавах підпільних структур: процес входження, напрями та форми діяльності, ставлення чоловічої більшості. *Гілея : науковий вісник*, вип. 90, с. 79–84. Доступно: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21CO M=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FIL

E_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2014_90_20.pdf>.

Протокол допиту Василика Лева Дмитровича від 5 жовтня 1944 р. Спр. П-8455. Т. 1. Івано-Франківськ: Архів Управління Служби Безпеки України в Івано-Франківській області, арк. 3.

Пустомітенко, О., 2014. Жінки у підпіллі ОУН(Б) у роки німецько-радянської війни та у повоєнний час. *Acta studiosa historica*, № 4, с. 77–83. Доступно: <<http://er.ucu.edu.ua/handle/1/504>>.

Ріпецький, М., ред., 1992. Медична опіка в УПА. В: Штендера, Є., відп. ред., 1992. *Літопис Української Повстанської Армії*. Торонто; Львів: Літопис УПА, т. 23.

Ріпецький, М., ред., 2001. Медична опіка в УПА. Книга 2. Спогади і документи. В: Потічний, П. Й., відп. ред., 2001. *Літопис Української Повстанської Армії*. Торонто; Львів: Літопис УПА, т. 32.

Срібна, М. А., 2011. Підпільний Український Червоний Хрест у загонах Української Повстанської Армії в роки Другої світової війни. *Історія і біографістика*. Електронне наукове фахове видання – міжвідомчий тематичний збірник, № 4. Доступно: <http://inb.dnsgb.com.ua/2011-4/11_sribna.pdf>.

Стародубець, Г., 2005. Організація медико-санітарної служби у повстанському запіллі (друга половина 1943-1944 рр.). *Наукові записки з української історії*. Переяслав-Хмельницький, вип. 17, с. 199–204. Доступно: <<http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/6227>>.

Федушак, А. Л., 2012. Вища медична освіта у Львові: 1939-1944 роки. *Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація*, № 3, с. 57–66. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kff_2012_3_9>.

References

Antonova, T., 2007. Zhinka ta yiyi «myrni», «napivmyrni» y «voyenni» roli v borot'bi OUN i UPA [The woman and her “peaceful”, “semi-peaceful” and “military” roles in the struggle between the OUN and the UIA]. In: V'yatrovych, V., ed., 2007. *Ukrayins'ky vyvzol'nyy rukh [Ukrainian Liberation Movement]*. Lviv, no. 9, pp. 138–147 (in Ukrainian).

Fedushchak, A. L., 2012. Vyshcha medychna osvita u L'vovi: 1939-1944 roky [Higher medical education in Lviv during 1939-1944 years]. *Klinichna farmatsiya, farmakoterapiya ta medychna standartyzatsiya [Clinical Pharmacy, Pharmacotherapy & Medical Standardization]*, no. 3, pp. 57–66 (in Ukrainian). Available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kff_2012_3_9>.

Hanitsevych, Ya. V., 2004. *Istoriya ukrayins'koyi medytsyny v datakh ta imenakh [The history of Ukrainian medicine in dates and names]*. Lviv: NAN Ukrayiny, Instytut ukrayins'koyi arkhoehrafii ta dzhereloznavstva im. M. S. Hrushevs'koho (in Ukrainian).

Havryshko, M., 2015. Lytsarka Bronzovoho Khresta zasluhy UPA: do 100-richchya z dnya narodzhennya Yuliyi Hanushchak [Women who was decorated with the UPA Bronze Cross of Merit (In honor of 100th anniversary of Julia Hanushchak birth)]. *Drohobys'ky*

krayeznavchyy zbirnyk. Drohobych, special issue 2, pp. 314–321 (in Ukrainian).

Holyachenko, O. and Hanitsevych, Ya., 2004. *Istoriya medytsyny [History of medicine]*. Ternopil: Lileia (in Ukrainian).

Kis', O., 2009. Zhinochyy dosvid uchasti u natsional'no-vyvzol'nykh zmahannyakh na zakhidnoukrayins'kykh zemlyakh u 1940-50-kh rr. [Women's experience of participating in national liberation competitions in the West Ukrainian lands in the 1940s-50s.]. *Skhid-Zakhid. Istoryko-kul'turolohiichnyy zbirnyk [East West. Historical and cultural collection]*. Kharkiv, issue 13-14, pp. 101–125 (in Ukrainian).

Koval', L. V., 2006. Medychna sluzhba Ukrayins'koyi Povstans'koyi Armiyi [Medical service of the Ukrainian Insurgent Army]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'vivs'ka politekhnika»*. Lviv, no. 572, pp. 69–74 (in Ukrainian). Available at: <<http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/30848/1/12.pdf>>.

Kravets', A., 2010. *Medyky u vyvzol'nykh zmahannyakh ukrayins'koho narodu : (vid Ukrayins'koho Chervonoho Khresta do Sluzhby Zdorov'ya UPA) [Doctors in the liberation struggles of the Ukrainian people: (from the Ukrainian Red Cross to the UIA Health*

Service)]. Lviv: Halytska vydavnycha spilka (in Ukrainian).

Mel'odiya-Kruk, B., 1957. Pratsya UChKh v Ukrayins'kyi Povstans'kyi Armii [The work of the URC in the Ukrainian Insurgent Army]. In: *UPA v svitli dokumentiv z borot'by za Ukrayins'ku Samostiynu Sobornu Derzhavu 1942–1950 rr.* UPA in the light of the documents on the fight for the Ukrainian Independent Council of State of 1942–1950. Collection of documents. N.p.: Publication of Foreign Parts of the Organization of Ukrainian Nationalists, part 1 (in Ukrainian).

Onyshko, L. V., 2006. *Kateryna Zaryts'ka v ukrayins'komu natsional'no-vyzvol'nomu rusi (30-i – 40-i rr. XX st.)* [Kateryna Zarytska in the Ukrainian National Liberation Movement, 1930s – 1940s]. Abstract of PhD dissertation. Lviv (in Ukrainian).

Onyshko, L., 2004. Rol' zhinky v ukrayins'komu natsional'no-vyzvol'nomu rusi seredyny XX stolittya [The role of a woman in the Ukrainian national liberation movement in the middle of the twentieth century]. *Ukrayins'kyi vyvol'nyy rukh* [Ukrainian Liberation Movement]. Lviv, no. 3, pp. 30–38 (in Ukrainian).

Onyshko, L., 2005. Kateryna Zaryts'ka (z nahody 90-richchya z dnya narodzhennya) [Kateryna Zarytskaya (on the occasion of the 90th anniversary of her birthday)]. *Vyzvol'nyy shlyakh* [Liberation path]. Socio-political, scientific and literary monthly, vol. 3 (684), pp. 98–108 (in Ukrainian).

Onyshko, L., 2007. «Nam sontse vsmikhalos' kriz' rzhaviyi graty» [“The sun was smiling at us through rusty bars...”]. In: Potichnyj, P. J., ed., 2007. *Kateryna Zaryts'ka v ukrayins'komu natsional'nomu rusi* [Kateryna Zaryts'ka in the ukrainian national-liberation movement]. Lviv; Toronto: Litopys UPA (in Ukrainian).

Onyshko, L., 2009. Halyna Dydyk – uchashnytsya vyvol'nykh zmahan' 1940-kh rokiv [Galina Didik is a member of the liberation struggle of the 1940s]. In: Halenko O. I., comp., 2009. *Spadshchyna Omelyana Pritsaka i suchasni humanitarni nauky* [Omelyan Pritsak's legacy and modern humanities]. Proceedings of the International Scientific Conference, Kyiv, May 28–30, 2008. Kyiv: Aratta, pp. 221–233 (in Ukrainian). Available at: <<http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7538>>.

Petrovych, O. Yu., 2014. Zhinky v lavakh pidpil'nykh struktur: protses vkhodzhennya, napryamy ta formy diyal'nosti, stavlennya cholovichoyi bil'shosti [Women in the ranks of underground structures: the process of entry, directions and forms of activity, the male majority]. *Hileya: naukovy visnyk* [Hileya: scientific bulletin], issue 90, pp. 79–84 (in Ukrainian). Available at: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DB

N=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gileya_2014_90_20.pdf>.

Protokol dopytu Vasylyka Leva Dmytrovycha vid 5 zhovtnia 1944 r. [The interrogation protocol of Vasily Lev Dmitrievich of October 5, 1944]. File P-8455. Vol. 1. Ivano-Frankivsk: Archive of the Security Service of Ukraine in Ivano-Frankivsk Oblast, p. 3.

Pustomitenko, O., 2014. Zhinky u pidpilli OUN(B) u roky nimets'ko-radyans'koyi viyny ta u povoyennyi chas [Women in the underground of the OUN (B) in the years of the German-Soviet war and in post-war time]. *Acta studiosa historica*, no. 4, pp. 77–83 (in Ukrainian). Available at: <<http://er.ucu.edu.ua/handle/1/504>>.

Ripetskyi, M., ed., 1992. Medychna opika v UPA [UPA Medical Service]. In: Shtendera, Ye., ed., 1992. *Litopys Ukrayins'koyi Povstans'koyi Armii* [Litopys UPA]. Toronto; Lviv: Litopys UPA, vol. 23 (in Ukrainian).

Ripetskyi, M., ed., 2001. Medychna opika v UPA [UPA Medical Services]. In: Potichnyj, P. J., ed., 2001. *Litopys Ukrayins'koyi Povstans'koyi Armii* [Litopys UPA]. Toronto; Lviv: Litopys UPA, vol. 32 (in Ukrainian).

Sribna, M. A., 2011. Pidpil'nyy Ukrayins'kyi Chervonyy Khrest u zahonakh Ukrayins'koyi Povstans'koyi Armii v roky Druhoyi svitovoyi viyny [Underground Ukrainian Red Cross in the units of the Ukrainian Insurgent Army during the Second World War]. *Istoriya i bihrafistyka* [History and biography study]. Electronic Scientific Professional Edition is an interagency thematic collection, no. 4 (in Ukrainian). Available at: <http://inb.dnsbg.com.ua/2011-4/11_sribna.pdf>.

Starodubets', H., 2005. Orhanizatsiya medyko-sanitarnoyi sluzhby u povstans'komu zapilli (druha polovyna 1943–1944 rr.) [Organization of medical and sanitary service in insurgent burying (second half of 1943–1944)]. *Naukovi zapysky z ukrayins'koyi istoriyi* [Scientific notes on Ukrainian history]. Pereiaslav-Khmelnitskyi, issue 17, pp. 199–204 (in Ukrainian). Available at: <<http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/6227>>.

V'yatrovych, V., Zabilyy, R., Derev'yanyy, I. and Sodal', P., 2011. *Ukrayins'ka Povstans'ka Armia. Istoriya neskorenykh* [Ukrainian Insurgent Army. The history of the unconquered]. 3d edition. Lviv: Tsentr doslidzhen' vyvol'noho rukhu (in Ukrainian).

Volyanyuk, S., comp., 2012. Voyenna okruha UPA «Lysonya» [The UPA's Military okruha “Lysonia”]. 1943–1952. Documents and Materials. In: Sokhan', P. and Potichnyj, P. J., eds., 2012. *Litopys Ukrayins'koyi Povstans'koyi Armii. Nova seriya* [Litopys UPA. New Series]. Kyiv; Toronto, vol. 20 (in Ukrainian).